

PAGUBELE PRICINUITE DE TRUPELE SOVIETICE GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI DIN NORDUL MOLDOVEI (JUDEȚELE CÂMPULUNG MOLDOVENESC, RĂDĂUȚI, SUCEAVA) ÎN PERIOADA APRILIE 1944-IUNIE 1945, ÎN SECTORUL ANIMAL

Schimbările politice din ultimii ani, au făcut posibilă dezvoltarea unor laturi neabordate de istoriografia românească privind ocupația sovietică. Deși cunoscute de locuitorii satelor din vremea când ei înșiși, au fost victime ale jafului organizat de Armata Roșie, faptele nu au putut fi făcute publice pentru că regimul comunist din România nu permitea "pătarea" onoarei "Armatei eliberatoare" a marelui vecin de la Răsărit.

Soldații și ofițerii români, care la 22 iunie 1941, la ordinul mareșalului Antonescu au trecut granițele arbitrare impuse în 1940, pentru a elibera Basarabia și Bucovina, nu au crezut că numai în trei ani, "tentaculele roșii" vor înlănțui poporul român, îngenunchiindu-l pentru o jumătate de secol.

Astfel, la începutul anului 1944, se prefigura tot mai clar, faptul că Germania împreună cu aliații din Axă, pierduseră inițiativa ofensivă pe frontul de răsărit.

Situația militară a României devenise tragică în urma pierderilor suferite în luptele din anul 1943 și plana pericolul ocupării țării de trupele sovietice aflate în ofensivă pe toată lungimea frontului de Est.

Această amenințare, avea să devină realitate la 27 martie 1944 când unități din avangarda Armatei a 27-a și a 40-a din cadrul Frontului 2 Ucrainean, condus de mareșalul Malinovski, vor pătrunde în partea de N-E a României.

Evenimentele se vor succeda cu repeziciune. Astfel, în seara zilei de 2 aprilie 1944, ministrul de externe sovietic Molotov, în cadrul unei conferințe de presă, va da o declarație cu privire la intrarea trupelor Armatei Roșii, pe teritoriul României în care se arăta că: "nu urmărește anexarea vreunei părți a teritoriului României, sau schimbarea orânduirii de stat existente în România și că ofensiva armatelor sovietice în interiorul României este dictată exclusiv de necesitățile războiului și de continuarea rezistenței armatelor dușmane¹.

Trupele Frontului 2 Ucrainean au înaintat rapid, ocupând la 6 aprilie orașul Botoșani, iar la 15 aprilie orașele Rădăuți și Suceava, ajungând cu aripa dreaptă pe crestele Carpaților, cu centrul la N de Iași și cu flancul stâng pe Nistru, la V de Chișinău, trecând de apărare².

În perioada defensivei, trupele Frontului 2 Ucrainean, au pus în aplicare în teritoriile ocupate, inclusiv în județele Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți și Suceava, un regim de ocupație și aservire a economiei în conformitate cu interesele sovietice. Astfel au introdus moneda de ocupație - leul sovietic - a cărei paritate era de 1 leu, emisiune sovietică de război, pentru 5 lei românești³.

Odată cu măsurile financiare se adoptă și o serie de măsuri administrative ce aveau ca scop instalarea unor funcționari fideli regimului sovietic, funcționari care vor legaliza actele reprobabile săvârșite de trupele sovietice.

C.I.C.Brătianu, președintele PNL, într-un memoriu din 27 noiembrie 1944, adresat adjunctului ministerului de externe al URSS, A.I.Vișinski, arată că până la acea dată trupele sovietice rechiziționaseră animale reprezentând peste 80 % din resursele Bucovinei și Moldovei⁴.

Într-o primă etapă, armatele sovietice de ocupație vor schimba caii bătrâni și bolnavi din dotare, deci inutilizabili, cu cai sănătoși și bine întreținuți din gospodăriile țărănești pentru ca apoi să ia cu forța de la cetățeni un număr mare de animale fără a achita contravaloarea lor sau a încheia un act de vânzare-cumpărare.

Prejudiciul cauzat de aceste rechiziții forțate a putut fi evaluat în parte în urma declarațiilor pe

¹ Elena Popescu, *Al doilea război mondial în date*, Editura Politică, 1985, p.353.

² *Ibidem*, p.359.

³ Arh. St. Suceava, fond Prefectura județului Rădăuți-Dos. 95/1944, fila 8.

⁴ *23 August 1944-Documente*, coordonatoare I. Ardeleanu, V. Arimia, M. Mușat, vol. III, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1985, p.312.

care le-au dat cetățenii în februarie 1945 în conformitate cu o circulară a Ministerului Afacerilor de Interne adresată tuturor posturilor de jandarmi din teritoriu. Circulara cu numărul 41.475 cuprindea instrucțiuni cu privire la datele tehnice ale înregistrării acestor declarații⁵.

Declarațiile celor păgubiți erau însoțite în dosare și de declarațiile a doi martori, autentificate de notarul comunei și întărite prin semnătură șefului postului de jandarmi.

Putem concluziona că toate datele conținute în declarațiile cetățenilor sunt credibile.

Din declarațiile păstrate în arhivele locale rezultă că trupele sovietice au luat de la locuitorii județului Câmpulung Moldovenesc în perioada aprilie 1944-iunie 1945, un număr de 2.390 capete bovine, 1.462 capete cabaline, 11.621 capete ovine și 1.328 capete porcine⁶.

Valoarea acestor animale, calculată la un preț mediu pentru bovine de 93.588 lei, pentru porcine de 57.937 lei, pentru ovine de 13300 lei și pentru cabaline de 150.000 lei, se ridică la suma de 674.474.956 lei⁷. Dacă transformăm această sumă în dolari americani la cursul liber al pieții din noiembrie 1944, care era 2.500 lei pentru un dolar american, rezultă un prejudiciu adus județului Câmpulung Moldovenesc în această perioadă de 269.789,9 dolari.

Cercetând cu atenție documentele păstrate în fondurile celorlalte județe constatăm că valoarea animalelor rechiziționate din județul Suceava se ridică la suma 54.025.019 lei⁸, iar în dolari SUA această sumă reprezintă 21.610 dolari⁹.

Declarațiile cetățenilor din toate comunele fostului județ Rădăuți, arată că trupele de ocupație au luat de la populație, în aceeași perioadă, un număr de 5.858 capete bovine, 1.536 capete cabaline, 16.887 capete ovine, 11.616 capete porcine și 1.155 păsări¹⁰. Valoarea pagubelor se ridică la suma de 1.157.405.354 lei¹¹, care la cursul valutar din noiembrie 1944, se ridică la suma de 462.962,9 dolari.

Pe teritoriul județului Rădăuți au existat numeroase cazuri de schimbare forțată a cailor din dotarea armatei sovietice cu aproximativ 700 cai din gospodăriile țărănești; caii primiți în schimbul celor dați armatei de ocupație erau bolnavi, astfel încât în multe cazuri în mai puțin de o lună au murit¹².

În acest caz ar trebui luate în calcul și aceste pierderi care se ridică la 105.000.000 lei, dacă luăm în calcul un preț mediu de 150.000 lei pentru un animal, suma transferată în dolari americani ar însemna 82000 dolari.

La aceste pagube pricinuite sectorului animal trebuie amintite marile cantități de furaje, luate din gospodării. Astfel numai din 5 comune ale județului Rădăuți au fost luate 764 t furaje¹³ iar din 5 comune ale județului Suceava au fost luate 178,5 t¹⁴. Valoarea furajelor numai în aceste două cazuri se ridică la 14.136.500 lei, adică 5.655 dolari.

Iată ce au însemnat cele 15 luni de ocupație sovietică - 2.181.149.272 lei, adică 872.059,7 dolari, pagube ce reprezintă doar o mică parte din ceea ce puternicul vecin de la răsărit și-a însușit în virtutea dreptului celui mai mare.

Declarațiile cuprinse în dosarele aflate la Arhivele Statului din Suceava dovedesc acest lucru. În acest sens redăm mai jos conținutul unei astfel de declarații:

"Cetățenei Ileana Ungureanu din Rădăuți, în ziua de 4 mai 1944, soldații sovietici turmentați i-au

⁵ Arh. St. Suceava, fond cit., Dos.114/1945, fila 68.

⁶ Idem, fond Prefectura Jud. C-lung Mold., Dos.16, 20, 103, 104/1944.

⁷ Suma defalcată pe categorii de animale este: pentru bovine 223.675.320 lei; pentru cabaline 219.300.000 lei; pentru ovine 154.559.300 lei; pentru porcine 76.940.336 lei.

⁸ Suma defalcată pe categorii de animale este: bovine 38.277.492 lei; 5.250.000 lei pentru cabaline; 6.384.000 lei pentru ovine; 4.113.527 lei pentru porcine.

⁹ Idem, fond Prefectura Jud. Suceava, Dos.235, 238/1944.

¹⁰ Idem, fond Prefectura Județului Rădăuți, Dos.115-126/1945.

¹¹ Suma defalcată pe categorii de animale este: bovine 548.338.504 lei; cabaline 230.400.000 lei; ovine 224.597.100 lei; porcine 151.182.250 lei; păsări 2.887.500 lei.

¹² *Ibidem*, Dos.185/1945.

¹³ *Ibidem*, Dos.137/1945.

¹⁴ Arhivele Statului Suceava, fond Prefectura Județului Suceava, Dos.165/1944.

luat calul din câmp. Unul dintre soldați vorbea bine românește, amenințând-o că o împușcă¹⁵.

Pentru cercetătorul care astăzi parcurge o parte din uriașa cantitate a documentelor de arhivă privitoare la această perioadă se naște întrebarea: au fost luate în calcul o mică parte din aceste pagube la stabilirea sumei reparațiilor de război - reparații ce însumau 300.000.000 dolari? Când la nivelul întregii țări vor fi cercetate, analizate și sintetizate toate documentele care arată aceste lucruri atunci se va putea ajunge la o concluzie realistă asupra pagubelor pricinuite de ocupanți până la stabilirea cifrei oficiale a reparațiilor de război.

CĂTĂLIN HUȚU
Universitatea "Ștefan cel Mare"
Suceava

¹⁵ *Idem*, fond Prefectura Județului Rădăuți, Dos.95/1944/fila 7.